

УДК 332.024

DOI: 10.31891/2307-5740-2020-282-3-37

ШАШИНА М. В., ТУЛЬЧИНСЬКА С. О.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ПАРАМЕТРИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Концепція інклюзивного розвитку регіонів набуває все більшої актуальності та передбачає вивчення параметрів, що оцінюють потенційні можливості територій до забезпечення ресурсами в цілях досягнення сталого розвитку. Потенційними можливостями є інвестування на основі заощаджень населення, які визначають капітальні інвестиції, а як наслідок – рівень економічного зростання регіонів. Оскільки, концепція інклюзивного розвитку регіонів передбачає зміщення акцентів на людину, її якість життя та добробут, актуальним є вивчення параметрів рівня добробуту, впливу добробуту на регіональний розвиток. Мета статті полягає у оцінці залежності інклюзивного розвитку регіонів залежно від параметричних характеристик. На основі t-тесту за допомогою SPSS визначено рівень залежності ВРП від капітальних інвестицій, рівень інвестування від доходів населення за період 2018 року в розрізі регіонів України.

Ключові слова: інклюзивний розвиток регіонів, концепція інклюзії регіонів, регіональний розвиток, параметри інклюзивного розвитку.

SHASHYNA M., TULCHYNSKA S.

National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute

PARAMETRIC FEATURES OF INCLUSIVE REGIONAL DEVELOPMENT

In many countries, quality of life surveys use not only monetary criteria (income, expenditure, savings, etc.), but also numerous non-monetary estimates. The latter are based, among other things, on the identification of various subjective and objective limitations.

The concept of inclusive regional development is becoming increasingly pressing and involves the study of parameters that assess the potential of territories for the provision of resources to achieve sustainable development. Potential opportunities are investing based on the savings of the population, which determine capital investment, and therefore — the level of economic growth of the regions. Since the concept of inclusive regional development involves a shift of emphasis on the person, his quality of life and well-being, it is important to study the parameters of the level of well-being, the impact of well-being on regional development. Inclusive development is now proposed as a panacea for the complex socio-economic challenges facing not only the governments of poor countries but also those that are considered economically developed. The scientific literature offers various approaches to assessing the inclusive development of regions. The level of dependence of GRP on capital investments, the level of investment on household incomes for the period of 2018 in terms of regions of Ukraine was determined based on the t-test with the help of SPSS. The main parametric features of the inclusive regional development are the income of the population and capital investment, which determine the level of economic growth.

It is proved that the income of the population determines the ability of regions to provide investment, the level of investment determines the ability for economic growth. Thus, the resources of the population are an important parameter of inclusive regional development and ensuring the welfare of the population.

Key words: inclusive regional development, concept of inclusion of regions, regional development, parameters of inclusive development.

Постановка проблеми. Різні концепції розвитку регіонів визначають різні підходи до забезпечення їх конкурентоспроможності, добробуту та якості життя населення. Концепція інклюзивного розвитку регіонів потребує вивчення параметрів, які оцінюють потенційні можливості територій до забезпечення себе ресурсами. Такими потенційними можливостями є доходи населення, які визначають капітальні інвестиції, а як наслідок – рівень економічного зростання регіонів. Оскільки, концепція інклюзивного розвитку регіонів передбачає зміщення акцентів на людину, її якість життя та добробут, актуальним є вивчення параметрів рівня добробуту, впливу добробуту на регіональний розвиток.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню інклюзивного розвитку регіонів та його показників присвячено праці Бобух, І. М., Щегель, С. М. [1], Давимука, С. А., Федулова, Л. І. [2], Жаліло Я. А. [9], Максимчук, М. В. [10], Максимчук, М. В., Кльоба, С. М. [7], Герон, І. В. [8], Цимбалюк І. О. [10]. Дослідження вивчають показники регіонального розвитку в економічній, соціальній та інфраструктурній сферах. При цьому відсутній аналіз параметричних характеристик, які визначають інклюзивний розвиток регіонів.

Мета статті полягає у оцінці залежності інклюзивного розвитку регіонів залежно від параметричних характеристик.

Виклад основного матеріалу. Інклюзивний розвиток сьогодні пропонується як деяка панacea розв'язання складних соціально-економічних завдань, що стоять перед урядами не лише бідних країн, але й тих, що вважаються економічно розвинутими. Безпосередній зв'язок між креативною та інклюзивною економікою проявляється в популярній концепції «розумної спеціалізації», що ефективно використовується в основі політики об'єднання Європейського Союзу (ЄС), що є наслідком акцентування уваги ЄС на регіональному розвитку [2].

«Інклюзивний розвиток» розглядатиме як економічний розвиток на основі скорочення бідності та нерівності, а також як процес максимальної участі населення у визначенні орієнтирів та забезпеченні зростання; надання рівних можливостей реалізації власного людського потенціалу для усього населення

незалежно від соціально-економічних умов, статі, місця проживання, віросповідання, етнічних коренів тощо [9].

У науковій літературі пропонуються різні підходи до оцінки інклюзивного розвитку регіонів. Цимбалюк І. О. [9] пропонує використовувати такі показники: 1) валовий регіональний продукт (ВРП), показники експорту товарів, індекс капітальних інвестицій, кількість активних підприємств, та індекс економічного розвитку регіонів на основі цих показників; 2) розмір доходів населення та їх диференціація як вертикальна (між різними верствами населення) так і горизонтальна (їх регіональна нерівномірність) як показники інклюзивного розвитку соціальної сфери (рівень зайнятості населення, індекс реальної заробітної плати); 3) показники розвитку інфраструктури (введення в експлуатацію житла, індекс будівельної продукції, кількість закладів лікарняних та лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів, кількість місць у дошкільних навчальних закладах), які є підставою для розрахунку індексу інфраструктурного розвитку регіону. В результаті Для узагальненої оцінки інклюзивного розвитку регіонів автором розрахований інтегральний індекс, що враховує економічну, соціальну та інфраструктурну складові [9].

На противагу, Бобух, І. М. та Щегель, С. М. [1] пропонують адаптацію методології міжнародного індексу для розрахунку регіонального розвитку регіонів в Україні та розробку індексу інклюзивного регіонального розвитку. Підсумковий (загальний) бал Індексу складається з оцінки регіонів за сімома субіндексами, які відображають стан у таких сферах: розвиток економіки; бізнес-середовище; освіта; охорона здоров'я; безпека та оборона; природне середовище; соціальний капітал.

З позицій інклюзивності розвитку внутрішнього ринку праці, Терон, І. В. [8] пропонує застосувати соціально-трудова маркери проблемності регіонів: рівень зайнятості сільського населення, рівень безробіття, показник тривалості пошуку роботи на повному ринку праці, показник душевого виробництва валового внутрішнього продукту сільських територій, рівень трудових доходів населення.

З позицій трактування інклюзивного розвитку регіонів, як концепції зростання добробуту населення, зниження рівня бідності й нерівності, параметричними характеристиками є: ВРП, капітальні інвестиції, доходи населення в розрізі регіонів. Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу є показник відображення добробуту населення та можливості порівняння регіонів.

Регіони суттєво відрізняються за рівнем ВРП. Дніпропетровська, Київська, Полтавська та м. Київ характеризуються вищим рівнем ВРП на одну особу. Найнижчий рівень добробуту спостерігається у таких областях: Волинська, Донецька, Закарпатська, Луганська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Чернівецька [4].

Капітальні інвестиції характеризують наявний капітал, тобто ресурс, який забезпечує зростання ВРП, а отже зростання добробуту населення. Динаміка капітальних інвестицій та капіталу визначає спроможність регіонів генерувати ВРП, а отже – забезпечити ріст добробуту.

Для оцінки залежності ВРП від наявного капіталу використано t-тест за допомогою SPSS. Оскільки мінімальне значення капітальних інвестицій становили у 2018 році 3219,3 млн грн, максимальне – 200308,3 млн грн, середнє 23149,056 млн грн, то вибірку поділено на дві групи для тестування на залежність ВРП від рівня інвестування: 1 група – рівень капітальних інвестицій від 3219,3 млн грн до 23149,056 млн грн; 2 група – рівень капітальних інвестицій від 23149,056 млн грн та більше) [5].

У таблиці 1 наведено середні значення ВРП для регіонів з різним рівнем капітальних інвестицій. У 1 групі з нижчим рівнем інвестицій середнє значення ВРП становить 76879,89 млн грн, тоді як у 2 групі (7 регіонів) – середнє значення ВРП – 310965,43 млн грн.

Таблиця 1

Статистика груп регіонів з різним рівнем капітальних інвестицій

ВРП	Капітальні інвестиції	N	Середнє значення	Стандартне відхилення	Середньоквадратична похибка середнього
	1 група регіонів	18	76879,8889	36160,14657	8523,02828
	2 група регіонів	7	310965,4286	240038,20763	90725,91465

Джерело: розраховано автором.

Стандартне відхилення ВРП від середнього також відрізняється у різних групах регіонів з капітальними інвестиціями: для 1 групи становить 36160,15 млн грн, для 2 групи – 240038,21 млн грн. У таблиці 2 наведено результати розрахунку t критерію для незалежних вибірок.

Критерій рівності дисперсій Лівіньо (Levene's test) використовується перед порівнянням середніх у двох групах регіонів з різним рівнем капітальних інвестицій. Якщо гіпотеза про рівність відхилень не відхиляється, результати тесту побудовані на 1-му рядку. Якщо гіпотеза про рівність відхилень відхиляється, то читається 2-й рядок результатів тесту. Отже, зважаючи на те, що $F = 14,048$, а значимість $F = 0,001$ (більше $\alpha = 0,05$), ми відхиляємо гіпотезу про рівність відхилень та робимо висновки на основі 2-го рядка результатів t критерію. Оскільки значення $t = 2,569$ зі значимістю $p\text{-value} = 0,042$, гіпотезу про рівність ВРП регіонів залежно від капітальних інвестицій відхилено. 2-га група регіонів з більшим рівнем інвестицій в середньому має вищий рівень ВРП. ВРП регіонів для 2-ї групи в середньому більший на 234085,53968 млн грн від ВРП 1-ї групи. Отже, капітальні інвестиції визначають спроможність регіонів до забезпечення добробуту населення.

Таблиця 2

Результати розрахунку t критерію для незалежних вибірок

ВРП	Критерій рівності дисперсій Лівінью		t-критерій для рівності середніх				
	F	Знач.	t	ст.св.	Знач. (2-стороння)	Різниця середніх	Середньо квадратична помилка різниці
Передбачаються рівні дисперсії	14,048	,001	-4,155	23	,000	-234085,54	56338,90889
Не передбачені рівні дисперсії			-2,569	6,106	,042	-234085,54	91125,37297

Джерело: розраховано автором.

Регіони відрізняються за рівнем доходів населення. Найбільші доходи у таких областях: Дніпропетровська, Донецька, Київська, Львівська, Одеська, Харківська та м. Київ [3].

Доцільно визначити також залежність капітальних інвестицій від доходів населення. Оскільки доходи населення визначають потенційний рівень заощаджень, а тому інвестицій, або ж ресурсів для фінансування економіки, то доцільно визначити потенціал інвестування регіонів за рахунок коштів населення. Оскільки мінімальне значення доходів становило у 2018 році 52 108 млн грн, максимальне – 555 666 млн грн, середнє 129 949,2 млн грн, то вибірку поділено на дві групи для тестування на залежність інвестицій від рівня доходів: 1 група – рівень доходів від 52 108 млн грн до 129 949,2 млн грн; 2 група – рівень капітальних інвестицій від 129 949,2 млн грн та більше (555 666 млн грн).

У таблиці 3 наведено середні значення капітальних інвестицій для регіонів з різним рівнем доходів населення.

Таблиця 3

Статистика груп регіонів з різним рівнем капітальних інвестицій

Капітальні інвестиції	Доходи_П	N	Середнє значення	Стандартне відхилення	Середньо квадратична похибка середнього
	1 група регіонів	17	9315,8882	3942,57329	956,21448
	2 група регіонів	7	31435,4286	14785,34788	5588,33622

Джерело: розраховано автором

У 1 групі з нижчим рівнем доходів середнє значення капітальних інвестицій становить 9315,8882 млн грн, тоді як у 2 групі (7 регіонів) – середнє значення капітальних інвестицій становить 31435,4286 млн грн. Стандартне відхилення капітальних інвестицій від середнього також відрізняється у різних групах регіонів з доходами: для 1 групи становить 3942,57329 млн грн, для 2 групи – 14785,34788 млн грн.

У табл. 4 наведено результати розрахунку t-критерію для незалежних вибірок.

Таблиця 4

Результати розрахунку t критерію для незалежних вибірок

ВРП	Критерій рівності дисперсій Лівінью		t-критерій для рівності середніх				
	F	Знач.	t	ст.св.	Знач. (2-х стороння)	різниця середніх	Середньо квадратична помилка різниці
Передбачаються рівні дисперсії	12,191	,002	-5,849	22	,000	-22119,54	3782,08
Не передбачені рівні дисперсії			-23,901	6,354	,007	-22119,54	5669,55

Джерело: розраховано автором.

Зважаючи на те, що $F=12,191$, а значимість $F = 0,002$ (більше $\alpha = 0.05$), ми відхиляємо гіпотезу про рівність відхилень та робимо висновки на основі 2-го рядка результатів t критерію. Оскільки значення $t = 23,901$ зі значимістю $p\text{-value} = 0,007$, гіпотезу про рівність капітальних інвестицій регіонів залежно від доходів населення відхилено. 2-га група регіонів з більшим рівнем доходів в середньому має вищий рівень капітальних інвестицій. Капітальні інвестиції регіонів для 2-ї групи в середньому більші на 22119,54 млн. грн. від капітальних інвестицій 1-ї групи. Отже, доходи населення визначають спроможність регіонів до забезпечення інвестування, а отже – до генерації ресурсів.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу підтвердити залежність інклюзивного розвитку регіонів залежно від параметричних характеристик. Основними параметричними характеристиками інклюзивного розвитку регіону визначено доходи населення, які визначають капітальні інвестиції та рівень економічного зростання. Ці показники покладено в основу концепції інклюзивного розвитку з позиції забезпечення добробуту населення. Доведено, що доходи населення визначають спроможність регіонів до забезпечення інвестування, рівень інвестицій визначає спроможність економічного зростання. Таким чином, ресурси населення є важливим параметром інклюзивного розвитку регіонів та забезпечення добробуту населення.

Література

1. Бобух І. М. Інклюзивність розвитку регіонів України: оцінка, рейтинги та перспективи / І.М. Бобух, С.М. Щегель // Регіональна економіка. – 2019. – №4. – С. 36-52.
2. Давимука С. А., Федулова Л. І. Теоретико-методологічний дискурс сучасного регіонального інноваційного розвитку / С.А. Давимука, Л.І. Федулова // Регіональна економіка. – 2018. – № 1. – С. 5-16.
3. Доходи та витрати населення по регіонах України [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/gdn/dvn_ric/dvn_ric_u/dn_reg2008_u.html (дата звернення: 28.12.2019).
4. Економічна статистика [Електронний ресурс]: валовий регіональний продукт (2004-2018) / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 28.12.2019).
5. Капітальні інвестиції за регіонами за 2010-2019 роки [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ibd/kinv_r_rik/kinv_r_rik_u.htm (дата звернення: 28.12.2019).
6. Жаліло Я. А. Проблеми формування інклюзивного розвитку регіонів України в умовах європейської інтеграції / Я.А. Жаліло // Регіональна економіка. – 2018. – № (3). – С. 10-20.
7. Максимчук М. В. Міжмуніципальне співробітництво як інструмент підвищення інклюзивності розвитку об'єднаних територіальних громад України / М.В. Максимчук, С.М. Кльоба // Регіональна економіка. – 2019. – № 2. – С. 26-35.
8. Терон І. В. Оцінювання розвитку внутрішнього ринку праці у контексті безпеки та інклюзивності економічного зростання / І.В. Терон // Вчені записки університету «КРОК». Серія : Економіка. – 2019. – № 1. – С. 19-26.
9. Тульчинська С.О. Перспективи та доміанти розвитку інтелектуально-інноваційної системи регіонів України: монографія / С.О. Тульчинська. – Херсон: Ви-во «ПП Вишемирський В.С.», 2014. – 210 с.
10. Цимбалюк І. О. Оцінка інклюзивного розвитку регіонів України / І.О. Цимбалюк // Economic journal of Lesia Ukrainka Eastern European National University. – 2019. – Т. 4. – №. 20. – С. 157-165.

References

1. Bobuh I. M., Shchegel' S. M. Inklyuzivnist' rozvitku regioniv Ukraïni: ocinka, rejtingi ta perspektivi / I.M. Bobuh, S.M. Shchegel' // Regional'na ekonomika. – 2019. – №4. – S. 36-52.
2. Davimuka S. A., Fedulova L. I. Teoretiko-metodologichnij diskurs suchasnoho regional'nogo innovacijnogo rozvitku / S.A. Davimuka, L.I. Fedulovan // Regional'na ekonomika. – 2018. – № 1. – S. 5-16.
3. Dohodi ta vitrati naselennja po regionah Ukraïni [Elektronnij resurs] / Derzhavnij komitet statistiki Ukraïni. – Rezhim dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/gdn/dvn_ric/dvn_ric_u/dn_reg2008_u.html (data zvernennja: 28.12.2019).
4. Ekonomichna statistika [Elektronnij resurs]: valovij regional'nij produkt (2004-2018) / Derzhavnij komitet statistiki Ukraïni. – Rezhim dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua> (data zvernennja: 28.12.2019).
5. Kapital'ni investicii za regionami za 2010-2019 roki [Elektronnij resurs] / Derzhavnij komitet statistiki Ukraïni. – Rezhim dostupu http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ibd/kinv_r_rik/kinv_r_rik_u.htm (data zvernennja: 28.12.2019).
6. Zhalilo Ya. A. Problemi formuvannja inklyuzivnogo rozvitku regioniv Ukraïni v umovah evropejs'koï integracii / Ya.A. Zhalilo // Regional'na ekonomika. – 2018. – № (3). – S. 10-20.
7. Maksimchuk M. V. Mizhmunicipal'ne spivrobitnictvo yak instrument pidvishchennja inklyuzivnosti rozvitku ob'ednanih teritorial'nih gromad Ukraïni / M.V. Maksimchuk, S.M. Kl'oba // Regional'na ekonomika. – 2019. – № 2. – S. 26-35.
8. Teron I. V. Ocinyuvannja rozvitku vnutrishn'ogo rinku pracj u konteksti bezpeki ta inklyuzivnosti ekonomichnogo zrostannja / I.V. Teron // Vcheni zapiski universitetu «KROK». Seriya : Ekonomika. – 2019. – № 1. – S. 19-26.
9. Tul'chins'ka S.O. Perspektivi ta dominantni rozvitku intelektual'no-innovacijnoï sistemi regioniv Ukraïni: monografiya / S.O. Tul'chins'ka. – Herson: Vi-vo «PP Vishemir'skij V.S.», 2014. – 210 s.
10. Cimbalyuk I. O. Ocinka inklyuzivnogo rozvitku regioniv Ukraïni / I.O. Cimbalyuk // Economic journal of Lesia Ukrainka Eastern European National University. – 2019. – Т. 4. – №. 20. – S. 157-165.

Надійшла / Paper received: 22.04.2020

Надрукована / Paper Printed : 05.06.2020